

WPROWADZENIE

Edukacja dzieci w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym stanowi fundamentalny obszar mający wpływ na proces kształtowania przyszłych pokoleń. Wczesne lata życia są kluczowym okresem, w którym rozwijają się podstawowe kompetencje poznawcze, emocjonalne i społeczne, mające decydujący wpływ na dalszy rozwój jednostki. Jest to okres, w którym w umyśle dziecka powstają pierwsze hipotezy dotyczące otaczającego je świata i dziecko zaczyna doświadczać edukacji formalnej lub alternatywnej, kształtując w sobie motywację i nastawienie do nauki.

W tym kontekście pojawia się potrzeba wieloaspektowego podejścia do edukacji najmłodszych uwzględniającego zarówno dynamicznie zmieniające się wyzwania psychologiczne, społeczne, jak i złożoność problemów prawnych, które mogą wpływać na kształtowanie polityki edukacyjnej. Praktycy i teoretycy zwracają uwagę na konieczność rozwijania kompetencji miękkich, umiejętności komunikacyjnych i społecznych oraz artystycznych i kulturowych, które odgrywają kluczową rolę w kształtowaniu kreatywności oraz umiejętności krytycznego myślenia. Wprowadzanie elementów sztuki do edukacji umożliwia nie tylko rozwój indywidualnych talentów, ale również wzmacnia procesy poznawcze, sprzyjając wielowymiarowemu rozwojowi dziecka. Z uwagi na rosnący odsetek dzieci borykających się z różnorodnymi trudnościami emocjonalnymi istotne staje się opracowywanie i wdrażanie odpowiednio dobranych terapii oraz wsparcia psychologicznego już na najwcześniejszych etapach edukacji.

Niniejszy tom, będący wydaniem specjalnym czasopisma, został poświęcony pogłębionej analizie i refleksji nad zagadnieniami poruszonymi podczas konferencji „Child Research and Education Congress”. Zebrane tutaj artykuły stanowią owoc intensywnej debaty i wymiany myśli, które miały miejsce w trakcie tego międzynarodowego wydarzenia gromadzącego czołowych badaczy, pedagogów oraz praktyków zajmujących się edukacją dzieci w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym.

Część pierwsza, zatytułowana *Edukacja formalna: wyzwania, polityka i praktyki szkolne*, jest skoncentrowana wokół różnorodnych aspektów edukacji formalnej. Autorzy w swoich artykułach omawiają wyzwania stojące przed systemem edukacyjnym, w tym kwestie związane z integracją szkół z lokalnym środowiskiem oraz wpływem środowiska na harmonijny rozwój dzieci. Poruszają również tematy dotyczące polityki edukacyjnej, problemów społecznych, zróżnicowania kulturowego w szkołach oraz wyzwań diagnostycznych, a także kwestie doświadczeń nauczycieli w nauczaniu języka angielskiego jako obcego oraz niepowodzeń szkolnych uczniów.

W części drugiej, zatytułowanej *Edukacja alternatywna i innowacje: nowe podejścia i cyfrowa transformacja*, autorzy skupiają się na omówieniu nowoczesnych

metod pracy i innowacji w edukacji. Autorzy opisują motywacyjne i emocjonalne determinanty w nauce czytania, alternatywne metody pracy z tekstem oraz wyzwania związane z edukacją dzieci. W artykułach poruszane są również zagadnienia związane z innowacyjnymi strategiami nauczania – odkrywanie przez dociekanie, a także kwestie związane z cyfrową transformacją – projekty technologiczne realizowane w edukacji podstawowej, opisano wyzwania stojące przed logopedami pracującymi zdalnie oraz przedstawiono rolę pracowników młodzieżowych.

W części trzeciej *Teoretyczne i praktyczne aspekty edukacji artystycznej i interwencji terapeutycznych* omówiona została rola sztuki i terapii w edukacji oraz utrzymaniu zdrowia psychicznego. Autorzy analizują historyczne i współczesne podejścia do wychowania estetycznego oraz muzycznego, badając wpływ sztuki na rozwój dzieci i młodzieży. W tej części omawiane są także psychologiczne aspekty funkcjonowania dzieci w kontekście rodzinnym, jak również zastosowanie terapii artystycznych, takich jak muzykoterapia w leczeniu zaburzeń psychosomatycznych. Dodatkowo autorzy poruszają kwestie wspierania uczniów z niepełnosprawnością wzroku oraz wyzwania związane z edukacją wizualną i muzyczną w specjalnych grupach odbiorców.

Część czwarta zatytułowana *Psychospołeczne determinanty i ramy prawne w kontekście edukacyjnym* koncentruje się wokół różnych aspektów społecznych i psychologicznych wpływających na dobrostan dzieci i młodzieży w środowisku edukacyjnym. Autorzy poruszają takie tematy, jak wpływ wojny na tożsamość dzieci, prawa małoletnich bez opieki oraz rola szkoły w ochronie dzieci doświadczających przemocy domowej. Ponadto omawiane są zagadnienia związane z reformą systemu pieczy zastępczej, wsparciem dzieci przez kuratorów sądowych, zdrowiem psychicznym młodzieży, wpływem pandemii COVID-19 na relacje rówieśnicze, a także czynniki wpływające na kształtowanie nawyków żywieniowych u dzieci.

Tematyka tomu odzwierciedla różnorodność podejść oraz interdyscyplinarny charakter współczesnych badań nad edukacją najmłodszych, prezentując najnowsze wyniki badań oraz innowacyjne strategie edukacyjne. Mamy nadzieję, że publikacja ta przyczyni się do dalszego rozwoju dyskusji oraz praktyk edukacyjnych, będąc cennym źródłem wiedzy dla wszystkich zaangażowanych w kształtowanie przyszłości edukacji dziecięcej.

Jako redaktor numeru specjalnego dziękuję za okazane wsparcie Autorom, Recenzentom, Władzom Instytutu Pedagogiki i Uniwersytetu Rzeszowskiego oraz wszystkim osobom zaangażowanym w powstanie tego tomu, w tym Redakcji czasopisma „Kultura – Przemiany – Edukacja” oraz pracownikom Wydawnictwa Uniwersytetu Rzeszowskiego.

Redaktor tomu specjalnego
dr Mariola Kinal